

stroomstoring Kerk als leesclub

Ad van Nieuwpoort, PKN-predikant van Bloemendaal en Overveen, is bezig de preek voor de komende zondag te schrijven. Ineens gaat zijn pc-scherm op zwart. Een stroomstoring. Wel verdorie, juist nu! Schrik bevangt hem, maar slaat al gauw om in vrolijkheid. 'Opeens kan ik nu gewoon op een doordeweekse winterse vrijdag voor de houtkachel een boek lezen.' 'Uit de tijd' voelt hij zich en dat is dan ook de titel geworden van zijn boek. Voor die houtkachel ligt ook de bijbel binnen handbereik, het boek dat in zijn optiek meer over de mens dan over God gaat. Van Nieuwpoort heeft de zeggingskracht van de bijbelse verhalen voor mensen ooit moeten ontdekken. Met dank aan Frans Breukelman. 'Er moest heel wat stof afgeblazen worden voordat de woorden konden gaan spreken. Ik merkte al snel dat geen boek zo bedolven is onder christendommelijke misverstanden als de bijbel. Door heel precies, woordje voor woordje, dicht

bij de Hebreeuwse en Griekse grondtekst te leren lezen, ging er een wereld voor me open.' Dit inzicht is Van Nieuwpoort gaan delen met gemeenteleden. Wekelijks is er de Meeleeskring: 'Mijn wekelijkse uurtje met een groep mensen uit de kerk met wie ik de tekst van de komende zondag doorneem. De kerk als leesclub. Op het moment dat je dit soort teksten leest als literatuur, als verhaál, dan pas gaat het over jou.' *Uit de tijd* is een vlot geschreven boek. Toch wringt het wanneer uitspraken en stellingen meer uitleg en uitwerking verdienen. Zoals bij de opmerking over de 'christendommelijkheid' of bij de stelling over de bijbelverhalen die 'over jou als lezer' gaan. Nog zo'n door hem bepleitte stroomstoring had hem daarbij kunnen helpen. Zo'n storing kan ook ons helpen zo nu en dan 'uit de tijd' te raken.

Jehannes Regnerus

Uit de tijd. Wat bezielt een liberale dorpsdominee?, Ad van Nieuwpoort, uitgeverij Prometheus, € 19,99

goed doen Geroepen mens te zijn

Balsem voor een bekommerde (predikanten)ziel, dit boek van Jonathan Sacks. In een wereld die steeds groter lijkt, met problematiek die een eenvoudige enkeling ver te boven en te buiten gaat waardoor machteloosheid de overhand krijgt en apathische onverschilligheid verleidelijk is, weet Sacks de zin van het goede terug te brengen. Op bijna speelse wijze vervaecht hij grote (ethische) theorieën, oude verhalen, en gewone uitzonderlijke mensen. Zijn heldere betoog wordt versterkt door zijn rustige overtuiging: dit is geen theoretische uiteenzetting,

dit is een doorleefd en geleefd geloof. En dan niet een geloof dat mugge-zifterig om wel of niet waar draait, maar een geloof dat uitermate krachtig uitgaat van de verantwoordelijkheid en de roeping van iedere mens. 'God heeft de mensheid niet geschapen om absolute onderwerping aan zijn almachtige wil van haar te eisen. In de openbaring spreekt de schepping. Wat zij zegt is een oproep tot verantwoordelijkheid.' Spreken over God leidt tot handelen vanuit dat spreken. Sterker nog, handelen is belangrijker, want handelen maakt verschil, al weet je ten tijde van de handeling niet altijd welk. Handelen verspreidt zich, van de ene mens naar de andere. En daarmee verspreidt zich hoop en licht en een glimp van het goddelijke. 'Het heilige is de plek waar wij het ideaal in ons opnemen; het goede is hoe we het waarmaken... Het leven is die ladder, want de aarde kan niet hersteld worden zonder een glimp van de hemel en evenmin kan de hemel er voor de mensheid zijn zonder een thuis op aarde.' Tijdens het lezen gebeurt er iets, je ziel huppelt mee: ja, ja, precies!

Kleine gebaren. Kleine grote mensen. Dat je geroepen bent mens te zijn, dat dat de bedoeling is. Niet groter, maar ook zeker niet kleiner. En dat dat met zich meebrengt dat je verantwoordelijkheid neemt. In het kleine, dat grootse gevolgen kan hebben. Eenvoud. Goddelijk.

Wieteke van der Molen

Een gebroken wereld heel maken. Verantwoordelijk leven in tijden van crisis, Jonathan Sacks, uitgeverij Skandalon, € 29,95

dichterlijk geluid

Oorlogsdagboek Michaelis

Na haar dood in 2007 werd van de dichteres Hanny Michaelis (geb. 1922) een groot aantal dagboekanteekeningen gevonden. Deze dagboeken verschijnen nu in twee delen en beschrijven vooral de periode van haar 17de tot 22ste levensjaar. Het eerste deel, *Lenteloos voorjaar*, is vorig jaar uitgekomen en beslaat met name de eerste twee oorlogsjaren. Dit jaar zal ook het tweede oorlogsdagboek (1942-1945) onder de titel *Stilstaand water* verschijnen.

Hanny Michaelis werd bekend als 'de vrouw van' Gerard van het Reve, met wie zij in de jaren 50 een tijdje getrouwd was, hoewel voor beiden duidelijk was dat Reve de herenliefde was toegedaan. Haar poëtisch oeuvre is ten onrechte in de vergetelheid geraakt. Maar misschien kunnen de dagboeken van Michaelis haar dichterlijke werken weer de plek geven die zij verdienen. De directe aanleiding voor het bijhouden van een dagboek was haar 'verliefdheid op afstand' op de oudere schoolgenoot Martien Woerdeman. De verliefdheden richting klasgenoot Eldert Willems – 'aanbiddeijk lief en devoot' – en leraar Nederlands en

literair klankbord D.A.M. Binnendijk met zijn 'lichtelijk geraffineerde flirt-spelletjes', komen in haar dagboek uitgebreider en met nog meer passie en extase aan bod.

Hanny Michaelis groeide op in de Amsterdamse Rivierenbuurt als dochter van joodse ouders die 'meestal van de steun leefden'. *Lenteloos voorjaar* beschrijft vooral de laatste twee jaren van haar schoolperiode op het Vossius-gymnasium. Soms krijgen de 'sentimentele, overdreven meisjesontboezemingen' de overhand en beschrijft Hanny zichzelf als een 'bakvis'. Veel vaker zijn we echter getuige van scherpe, treffende waarnemingen van alles wat er om haar heen gebeurt. Centraal staan daarbij de verliefdheden en haar immense leeshonger. De oorlog lijkt een bijkomstigheid. Joodse leraren, onder wie haar favoriet Jacques Presser, worden op 1 december 1940 ontslagen. Er zijn 'jodengeschiedenissen' en de radio-toestellen van joden worden in beslag genomen. Er is een leraar klassieke talen die vraagt of Hanny 'eigenlijk wel Nederlandse' is en er is een 'geariseerde Bijenkorf'. Veelal in

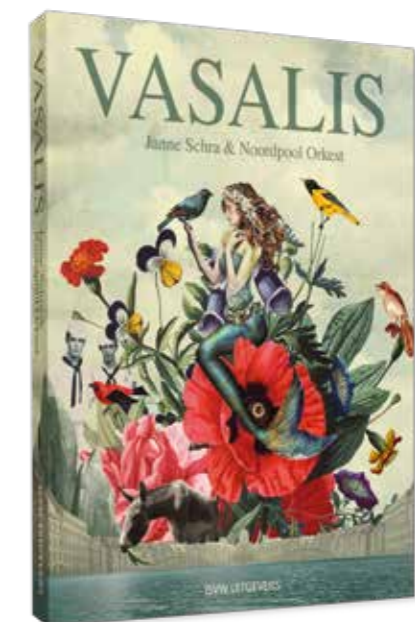
bijzinnen worden we gewaar dat de lucht meer en meer zwanger raakt van de oorlog. Dat maakt dat de lezer uitziet naar het volgende deel van het oorlogsdagboek van Hanny Michaelis.

Lenteloos voorjaar – oorlogsdagboek 1940-1941, Hanny Michaelis, uitgeverij Van Oorschot, € 34,99

Vasalis op muziek

Net als van Hanny Michaelis is er ook van M. Vasalis relatief weinig poëzie in druk verschenen. Maar wat er is behoort tot de klassiekers. Het is gewaagd om de poëtische grootkunst op muziek te zetten: voor je het weet schoffelt de muziek de kwetsbare taal omver. Zangeres Janne Schra en het Noordpool Orkest deden een geslaagde poging. Zij weten zelfs 'Afsluitdijk' – *De bus rijdt als een kamer door de nacht* – tot leven te wekken. *Geen einde en geen begin / geen toekomst, geen verleden, alleen dit wonderlijk gespleten lange heden.*

Vasalis, Janne Schra & Noordpool Orkest, isvsw uitgevers, € 24,95

De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).

Boeken- en bladen-redacteur: Martin Maassen, martin.maassen@doopsgezind.nl Tenzij anders vermeld zijn de bijdragen op deze pagina's van zijn hand.

